

Handlingsplan för våld i nära relationer

Dokumenttyp:	Plan
Diarienummer:	66/2016
Beslutande:	Socialnämnd
Antagen:	2016-06-08
Gäller from	2016-07-01
Giltighetstid:	2017-12-31
Dokumentet gäller för:	Socialförvaltningen
Dokumentansvar:	Enhetschef individ- och familjeomsorgen

LA PA

Innehåll

1. INLEDNING	4
1.1 Regler för handlingsplanen	5
1.2 Åtgärder för socialförvaltningen	6
2. VÅLD I NÄRA RELATIONER	7
2.1 Våldets syfte	7
2.2. Definitioner	7
2.3. Omfattning	8
2.4. Våldsutsatthet och särskild utsatta grupper	8
2.5. Barn som upplever våld	11
2.6. Målgruppen	12
3. UTGÅNGSPUNKTER I MÖTE MED VÅLDSUTSATT OCH VÅLDSUTÖVARE	13
3.1 Utgångspunkter i möte med våldsutsatta	13
4. LAGSTIFTNING OCH KOMMUNENS ANSVAR	14
5. SOCIALNÄMNDENS MÅL	15
6. ORGANISATION OCH ANSVARSFÖRDELNING	16
6.1 När ett nytt ärende aktualiseras	16
6.2. Indikation på våld i pågående ärende	16
6.3 Intern samverkansgrupp	17
6.4 Förutsättningar för upptäckt av våld i nära relationer	17
6.5 Insatser och stödmöjligheter till våldsutsatta	18
6.6 Insatser och stödmöjligheter till våldsutövare	19
6.7 Skyddade personuppgifter	20
7. YTTERLIGARE VÄGLEDNING FÖR PROFESSIONELLA	21
Bilaga 1	22

Förslag på utredningsmall enligt 11 kap 1 § SoL	22
Bilaga 2	24
Säkerhetsplanering för våldsutsatta	24
8. REFERENSLISTA	25

LA PA

1. INLEDNING

Våld i nära relationer är ett stort samhälls- och folkhälsoproblem, ett allvarligt brott och ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Konsekvenserna av våld i nära relationer påverkar hela samhället. För att bekämpa våld i nära relationer behöver kvalitetssäkrade insatser riktas till både våldsutsatta och till våldsutövare

Enligt 5 kap 11 § SoL ska socialnämnden särskilt beakta att kvinnor och barn som är eller har varit utsatta för/bevittnat våld och andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp. Att erbjuda och ge insatser till den som utövar våld är dessutom en viktig del i det förebyggande arbetet och kan indirekt även ses som en insats för att den som utsätts för våld inte ska riskera att bli utsatt på nytt och för att barn inte ska behöva bevittna våld.

Föreliggande handlingsplan, gäller för åren 2016-2017 och ska stärka stödet till personer som är utsatta för våld i nära relationer. Syftet med dokumentet dels är att socialnämnden ska fullgöra sina skyldigheter enligt socialtjänstlagens brottsofferparagraf och att socialkontorets insatser är av god kvalitet, dels att utveckla kunskap och arbetssätt gällande våld i nära relationer. Personalen ska känna sig trygg i att prata om våld för att åstadkomma tidig upptäckt och förvaltningen ska kunna erbjuda individanpassade insatser för att våldet i familjen ska upphöra.

Övergripande mål för socialnämndens arbete med våld i nära relation

Att våldet har upphört i samtliga familjer som kommit i kontakt med socialförvaltningen

Delmål

- Att förvaltningen erbjuder behovsanpassat stöd till samtliga målgrupperna
 - Våldsutsatta
 - Barn som upplever våld i nära relationer
 - Våldsutövare
- Att personalen känner trygghet i att prata om våld med varandra
- Att personalen känner trygghet i att prata om våld med barn och vuxna
- Att vuxna som haft kontakt med socialtjänsten med anledning av våld i familjen, upplever sig ha fått stöd och verktyg för att uppnå ett liv utan våld.
- Att de barn som haft kontakt med socialtjänsten på grund av att de upplevt våld i familjen känner sig sedda och lyssnade på.

Handlingsplanen har upprättats i enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2014:4) och Socialstyrelsens handbok Våld. Handboken, tillsammans med handlingsplanen ska ge ett grundläggande stöd i det dagliga arbetet med våldsutsatta.

Ärenden som berör våld mot barn handläggs enligt Karlsborgs kommuns *Rutiner handläggning av ärenden som rör barnmisshandel och sexuella övergrepp mot barn.*

LA PA

1.1 Regler för handlingsplanen

Handlingsplanen avser tiden 2016-2017 och ska godkännas av socialförvaltningens ledningsgrupp och fastställas av socialnämnden i Karlsborgs kommun.

Omfattningen av våld i nära relationer ska kartläggas årligen, genom att enhetscheferna inom IFO, Integrationsenheten, LSS, äldreomsorgen tar fram statistik angående antal relationsvåldsärenden utan barn, relationsvåldsärenden med barn, beslutade insatser, samt uppgifter om våldsutövare som erbjudits behandling, våldsutövare som genomgått behandling (när det är möjligt), antal genomförda FREDA bedömning, antal barn och ungdomar som erhållit stöd genom t.ex. samtal på Utväg i Skövde.

Handlingsplanen ska följas upp och revideras vid behov i december varje år. Versionsbeteckningen ska uppdateras och ändringar ska tydligt framgå i det reviderade dokumentet. Handlingsplanen ska vara känd och förankrad hos all personal inom hela organisationen. Lämplig kommunikationskanal för detta är socialförvaltningens enhetschefsmöten samt enheternas APT och gruppmöten. Ansvariga för upprätthållande av handlingsplanen är socialchefen, samt enhetschefer inom socialnämndens olika ansvarsområden.

LA PA

1.2 Åtgärder för socialförvaltningen

Åtgärd	Målgrupp	Ansvarig	Tid
Fortsätta utveckla rutiner för förvaltningens arbete med våld i nära relation, hur de upptäcks och vilka åtgärder ska sättas in	Medarbetare	Enhetschefer	2016-2017
Implementering av rutinerna för våld i nära relationer	Medarbetare	Enhetschefer	2016-2017
Besluta vilken/vilka standardiserad metod för riskbedömning som ska användas och implementera dessa	Medarbetare	Enhetschefer	2016-2017
Utreda olika boendemöjligheter för våldsutsatta kvinnor som inte har behov av skyddat boende	Våldsutsatta kvinnor		2016-2017
Genomföra en kartläggning och en analys av omfattningen av mäns våld mot kvinnor samt analysera hur de tjänster och service som erbjuds dem av kommunen svarar mot dessa kvinnor, barns och mäns behov.		Socialchef tillsammans med enhetscheferna	2016-2017
Utveckla kompetenshöjande insatser samt för personal och chefer kring rutinerna för säkerhets och arbetsmiljöläggning	Medarbetare, chefer		
Skyddsmarkeringsfunktionen i IT systemet ska aktiveras	Medarbetare, chefer	Socialchef tillsammans med enhetscheferna	2016
Delta i utbildning om mäns våld mot kvinnor som erbjuds via Utväg Skövde, Universiteten och högskolor.	Nyanställda chefer och medarbetare samt befintlig personal vid behov	Respektive chef	2016-

För att se till att handlingsplanen hålls aktuell och att åtgärderna genomförs enligt plan ska uppföljning göras årligen. Vid behov revideras handlingsplanen. De årliga uppföljningarna ska rapporteras i nämndens verksamhetsberättelse.

Sammanställande och ansvarig för detta är samordnaren för våld i nära relationer (*i avvaktan på denna funktion ligger ansvaret hos socialchefen*).

LA PA

2. VÅLD I NÄRA RELATIONER

2.1 Våldets syfte

Våld i nära relationer inkluderar alla typer av våld som kan förekomma mellan närstående i såväl heterosexuella som samkönade relationer samt inom syskon-och andra familje-och släktrationer. Kännetecknande är att den utsatta har en nära relation till och ofta starka emotionella band till förövaren, vilket försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. Våldet sker vanligtvis inomhus i offrets egen bostad och ökar i allvar och intensitet ju längre relationen pågår.

Oavsett uttryck så är syftet med våldet detsamma: att etablera och utöva makt och kontroll genom att skada och skrämja. Våld i nära relationer utmärker sig från andra former av övergrepp då det ofta utövas under en längre period (men kan även ske vid ett enskilt våldstillfälle) och tenderar att öka i intensitet med tiden. Detta kan leda till att våldet mer och mer blir ett både förväntat och till viss del accepterat inslag i den utsattas vardag

2.2. Definitioner

Det finns många olika definitioner av våld. Karlsborgs kommun har valt att utgå från Socialstyrelsens definition gällande våld i nära relationer samt Nationella Centrum för kvinnofrids utbildningsmateriel. Socialstyrelsen beskriver mer konkret att våld kan innebära både fysiska, sexuella och psykiska övergrepp. Även ekonomiskt våld, materiellt våld, latent våld och försummelse ingår i definitionen av våld i nära relationer. Våld i nära relationer är ofta ett mönster av handlingar som kan yttra sig olika från att vara allt ifrån subtila handlingar till grova brott.

Närstående/nära relationer innebär nuvarande partner, före detta partner, förälder, barn, släkting, vän eller bekant, men det kan också handla om syskon.

Fysiskt våld: t.ex. knuffa, slå, dra i håret, hålla fast, beröva sömn, nypa, sparka, ta strypgrepp, hota med vapen

Psykiskt våld: innebär direkta eller indirekta hot mot den våldsutsatta och/eller mot eventuella barn. Det kan också innebära att bli förlöjligad och förminskad. Våld eller hot om våld mot husdjur kan också räknas till den psykiska utsattheten. Social utsatthet är frihetsinskränkningar som isolering genom att bli hindrad från att träffa släkt och vänner eller att delta i sociala aktiviteter. Kontroll av post och telefon, förnedring, isolering, utpressning, skambeläggande och nedtryckande uttalanden. Även latent våld, t.ex. hot om våld eller ständig rädsla för att våld ska uppstå.

Sexuellt våld: T.ex. kan innebära att hotas eller utsättas för våldtäkt eller att tvingas utföra sexuella handlingar, som den våldsutsatta inte kan eller vågar säga nej till.

Materiellt våld: T.ex. innebär att få sina personliga tillhörigheter sönderslagna eller avsiktligt förstörda. Det kan även innebära att den våldsutsatta förmås skriva under kontrakt som får negativa konsekvenser.

Ekonomiskt våld: T.ex. stöld av pengar, stöld av ägodelar, inte ha egna pengar, inte ha insyn i den gemensamma ekonomin, tvingas skriva på papper/uppge bankkoder, ekonomisk utpressning.

Försummelse: Gäller äldre och personer med funktionsnedsättning. T.ex. medvetet felaktig medicinering, bristande hygien, lämna utan tillsyn, försvåra istället för att underlätta.

Personer som är beroende av andra för vård och omsorg i vardagen kan även utsättas för vanvård eller försummelse, som undanhållande av medicin eller att inte få tillräckligt med näringsrik kost

Barnmisshandel innebär att en vuxen person utsätter barn för fysiskt eller psykiskt våld.

2.3. Omfattning

Mäns våld mot kvinnor är en av de vanligaste orsakerna till ohälsa hos kvinnor, enligt WHO och FN. Men hur många som är utsatta, och hur våldet ser ut, är det svårt att få en enhetlig uppfattning om. Bland annat påverkas uppskattningen av våldets omfattning av hur våldsutsattheten studeras, vilka metoder som används, vilka frågor som ställs och vilka avgränsningar som görs, något som är viktigt att känna till vid läsning av statistik. Våldsutsatthet kan mätas på olika nivåer och genom olika metoder. Resultat kan baseras på utdrag ur patientregister eller den officiella kriminalstatistiken. Våldsutsatthet kan också mätas genom populationsbaserade brottsofferundersökningar och särskilda prevalensstudier som efterfrågar utsatthet för våld i befolkningen eller i en särskild grupp. Eftersom metoder skiljer sig åt på flera olika sätt bör jämförelser av olika datakällor göras med försiktighet.

Var femte kvinna i Sverige och var tjugonde man har någon gång i sitt liv utsatts för allvarligt sexuellt våld. Det visar studien *Väld och hälsa- En befolkningsundersökning om kvinnor och mäns våldsutsatthet samt koppling till hälsa* som Nationellt Centrum för Kvinnofrid presenterade under våren 2014. I undersökningen framkommer en tydlig koppling mellan utsatthet för våld och psykisk och fysisk ohälsa senare i livet.

2.4. Våldsutsatthet och särskild utsatta grupper

Särskilt utsatt grupp innebär grupper som löper större risk att utsättas för våld, att våldets konsekvenser riskerar bli större och att gruppens förmåga att utnyttja sina resurser är mer begränsad.

Män som utsätts för våld av närstående i heterosexuella relationer lyfts inte fram i lagstiftningen och har inte forskats på i samma utsträckning som mäns våld mot kvinnor. Kommande rubriker om särskilt utsatta grupper handlar därför om kvinnors särskilda utsatthet men samma resonemang kan användas när en man utsätts för våld av närstående.

Könsrelaterat våld är ett utbrett och erkänt samhällsproblem som inte är isolerat till vissa sociala kategorier av kvinnor. En del grupper har dock uppmärksamats som särskilt sårbara när det kommer till att utsättas för våld.

Kvinnor med funktionsnedsättning

Våld mot kvinnor med funktionsnedsättning är ett allvarligt och osynliggjort samhällsproblem. Bristande kunskap bland yrkesverksamma medverkar ofta till att kvinnorna inte får ett bra bemötande eller ett adekvat omhändertagande.

Kvinnor med funktionsnedsättning kan precis som kvinnor generellt utsättas för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, men våldet kan också ta sig andra uttryck och riktas mot funktionsnedsättningen. Exempelvis kan en kvinna med funktionsnedsättning nekas tillgång till hjälpmedel och medicin.

Kvinnor med utländsk bakgrund samt kvinnor med tillfälligt uppehållstillstånd

Kvinnor och barn som kommit till Sverige på grund av anknytning är en särskilt utsatt grupp eftersom de tenderar att hamna i stark beroendeställning till mannen. Många kvinnor som kommit till Sverige i tron om att möta kärlek och ett bättre liv har istället blivit utsatta för våld, hot och förtryck. De befinner sig i en särskilt utsatt situation, på grund av faktorer som diskriminering, segregation, språksvårigheter och brist på sociala nätverk.

Dessa kvinnor kan tveka att kontakta myndigheter på grund av rädsla för att förlora sitt tillfälliga uppehållstillstånd.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld utmärker sig genom sitt kollektiva uttryck. Kännetecknande för våldet är att det inte utövas av en enskild man mot en enskild kvinna i en parrelation, att det grövsta våldet i regel är välplanerat och att både kvinnor och män kan utsättas.

Hedersrelaterat våld handlar i många fall om hot som begränsar en ung persons handlingsutrymme eller rätt att själv välja partner. Den som öppet utmanar eller trotsar den rådande normen anses dra skam över hela familjen och riskerar att straffas fysiskt för att familjen eller ett utökat kollektiv ska återfå det som uppfattas som förlorad heder. Våldsutövarna är ofta familjemedlemmar, släktingar eller andra medlemmar av gemenskapen.

Tvångsäktenskap

I feministisk forskning betraktas tvångsäktenskap och arrangerade äktenskap som en del av en patriarkal maktordning inom vilken kvinnor/flickor generellt sett är mest utsatta. Studier från flera europeiska länder visar att konflikter vid ingående av äktenskap ofta är bakgrunden till hedersrelaterat våld.

Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap

Från den 1 juli 2014 gäller nya straffrättsliga och civilrättsliga bestämmelser som stärker skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. Två nya brott införs i brottsbalkens fjärde kapitel, brottet äktenskapstvång och brottet vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Brottet äktenskapstvång gäller den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Straffet för äktenskapstvång är fängelse i högst fyra

år. Brottet vilseledande till tvångsäktenskapsresa handlar om att lura någon att resa utomlands i syfte att han eller hon ska giftas bort genom tvång eller utnyttjande. Straffet är fängelse i högst två år. Vidare avskaffas möjligheten för barn att få dispens att gifta sig. Den lägsta åldern som gäller för att ingå äktenskap i Sverige kommer alltså utan undantag att vara 18 år.

Kvinnor utnyttjande i prostitution och människohandel

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål är ett samhällsfenomen som delvis sker i det fördolda, vilket försvårar utredningar av omfattningen. 2014 utsågs en särskild utredare som ska undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel, köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn.

Våld mot äldre kvinnor

Våldsutsatta äldre kvinnor kan befinna sig i en särskilt sårbar situation. De kan t.ex. i större utsträckning än yngre kvinnor ha socialiserats till att se våld från en partner som något man inte bör tala om. Bristande kunskap eller stereotypa föreställningar som att äldre kvinnor inte utsätts för våld, riskerar även att leda till att kvinnorna inte blir trodda när de försöker berätta om sin situation. Därigenom försvåras deras möjligheter att få stöd och hjälp.

Forskning som berör våld i nära relationer utesluter ofta äldre personer över 65 år. Våld mot äldre kan börja i samband med sjukdomar och funktionsnedsättning, eller vara en fortsättning på det våld som pågått sedan länge. Undersökningar visar att äldre har svårt att tillgodogöra sig lagliga rättigheter eftersom de ofta saknar tillgång till kunskap och informationsteknik. En våldsutsatts trovärdighet kan påverkas negativt om personen exempelvis har en demenssjukdom. Detta kan också försvåra ett uppbrott samt påverka det stöd och den hjälp ett äldre våldsutsatt får från samhället.

Kvinnor som lever i hederskontext

Hedersrelaterat våld och förtryck, har sin grund i kulturella föreställningar om kön, makt och sexualitet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskheter i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Kontrollen kan sträcka sig från begränsningar i vardagen som rör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb, giftermål och skilsmässa. Det är inte ovanligt att kontrollen utvecklas till hot om våld och våld, och ibland även dödligt våld. Hedersrelaterat våld är oftast riktat mot unga kvinnor, men pojkar, homosexuella, bisexuella och personer med könsöverskridande identitet kan också drabbas.

Kvinnor med missbruksproblem

Våldsutsatta kvinnor med missbruk är inte någon homogen grupp. De kan komma från olika sociala och kulturella bakgrunder och samhällsklasser, de kan missbruka såväl alkohol som narkotika eller läkemedel. De kan leva ordnade förhållanden eller vara marginaliserade. Kvinnor med missbruks- och beroendeproblematik kan befinna sig i en livssituation som ökar risken att utsättas för våld, och försämrar möjligheten att få hjälp. Om en kvinna är i aktivt missbruk kan det vara svårt att få tillgång till ett lämpligt tillfälligt boende. En våldsutsatt kvinna med missbruksproblematik kan på

flera sätt vara extra beroende av den som utsätter henne för våld. Våldet kan felaktigt ses som en del av missbruket och bagatelliseras.

Personer som lever i samkönade relationer

Våld i samkönade relationer innefattar våld mot homosexuella personer av en partner av samma kön. I målgruppen ingår även bisexuella eller transsexuella personer. Det våld som förekommer i samkönade parrelationer är ofta osynligt och uppmärksammas inte i samma grad som annat våld. Dessa grupper söker heller inte hjälp i samma utsträckning och har ofta svaga sociala nätverk. Detta innebär att professionella som möter dessa målgrupper behöver vara extra vaksamma då den vän som följer med den våldsutsatta kan vara den våldsamma partnern.

2.5. Barn som upplever våld

Barn som bevittnat våld innefattar de barn som sett eller hört våld, samt de barn som förstått att våld ägt rum. Ungefär tio procent av alla barn i Sverige har upplevt våld i hemmet någon gång och fem procent har gjort det ofta. Mellan en fjärdedel till mer än hälften av alla barn som växer upp i familjer där det förekommer våld blir själva utsatta för våld.

Barn som bevittnat våld i sina familjer har rätt att få hjälp enligt FN:s Barnkonvention, UNICEF:s Barnkonvention. I konventionen framkommer att barn som utsatts för någon form av övergrepp och utnyttjande har rätt till psykisk och fysisk rehabilitering och social återanpassning. Barn som bevittnat våld inkluderas i denna grupp.

Barn som lever i familjer där det finns våld mellan föräldrarna är en riskgrupp för att utveckla hälsoproblem under barndomen men också i vuxenlivet. Dessa barn löper också en högre risk att utveckla emotionella och beteendemässiga problem såsom ångest, depression, svaga skolprestationer, låg självkänsla och fysiska hälsoproblem. Det kan också medföra allvarliga risker för barns hälsa och utveckling att exponeras för våld och fara. Många av barnen riskerar att utveckla en desorienterad anknytning.

I Janson & Jernbro & Långbergs studie framkommer att vissa grupper av barn löper större risk än andra att bli utsatta för kroppslig bestraffning.

Dessa är:

- Barn som växer upp i ett hem där det förekommer våld mellan föräldrarna
- Barn till föräldrar med missbruksproblem
- Barn under sex år
- Barn i familjer med svag ekonomi
- Utlandsfödda barn
- Barn med långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning

Utsattheten bland barn med funktionsnedsättning har främst studerats när det gäller mobbning, sexuella övergrepp och olika former av omsorgssvikt. Barn med funktionsnedsättning utsätts i högre grad för mobbning och omsorgssvikt. Särskilt utsatta för olika former av övergrepp tycks barn med intellektuella och fysiska funktionsnedsättningar vara.

LN PA

2.6. Målgruppen

Mål-och handlingsplanen är avgränsad till att gälla våld som sker i nära relationer och inbegriper inte alla brottsoffer generellt. Handlingsplanens målgrupper är följande:

Personer som utsätts för våld av närstående

Det gäller samtliga våldsutsatta personer över 18 år, oavsett könsidentitet och sexuell preferens. Våldet sker både i parrelationer, före detta parrelationer och i andra familj- och släktrelationer.

Personer som utövar våld mot närstående

Insatser som riktar sig till våldsutövare är en viktig del i arbetet för att bekämpa våld i nära relationer. Att erbjuda och ge insatser enligt 4 kap 1 § SoL till den som utövar våld är dessutom en viktig del i förebyggande arbetet och kan indirekt ses som en insats för att barn inte ska behöva bevittna våld.

Barn som bevittnar våld av eller mot närstående och/eller själva utsätts för våld

Personer under 18 år som utsätts för, eller tvingas bevittna, våld av föräldrar, syskon, familjehemsföräldrar och styvföräldrar, samt övriga släktingar som inte ingår i den närmsta familjen.

Ärenden som berör våld mot barn handläggs enligt rutiner: handläggning av ärenden som rör barnmisshandel och sexuella övergrepp mot barn.

3. UTGÅNGSPUNKTER I MÖTE MED VÅLDSUTSATTA OCH VÅLDSUTÖVARE

I alla ärenden som berör våld i nära relationer är det av högsta vikt att ta reda på om det finns barn med i ärendet, har det gjorts någon polisanmälan och om eventuella skador finns dokumenterade.

Se checklista 1.

3.1 Utgångspunkter i möte med våldsutsatta

Samtlig personal som möter våldsutsatta har ansvar för att ge information om möjligheter till stöd både från socialtjänsten och av andra aktörer.

- Det är alltid den som utövat våldet som är ansvarig för sitt handlande. Att vara utsatt för våld innebär ofta starka känslor av skuld och skam och därför är det viktigt att gå varligt fram, att vara beredd på att höra våldsberättelser och att utgå från att det personen berättar är sant
- Rädslan att inte bli trodd är ofta stor och det kan behövas flera samtal då berättelserna ofta växer fram, det kan ta tid att lita på omgivningen och till en början är det vanligt att bara återge delar av erfarenheterna av våld. Kris- och chocktillstånd påverkar också förmågan att berätta och kan göra den utsattas berättelse osammanhängande och svårbegriplig
- Ifrågasätt, skuldbelägg eller kritisera inte den våldsutsatta, även om den personen återvänder till förövaren. Det slutgiltiga beslutet att lämna en destruktiv relation kan växa fram långsamt och den våldsutsatta behöver respekteras även i den processen. Informera om att det finns skydd, stöd och hjälp att få oavsett var i processen den våldsutsatta befinner sig

Utgångspunkten är att finna adekvat stöd även för våldsutövare, inte att skuldbelägga den enskilde.

- Att ha utsatt en närstående för våld innebär också ofta starka känslor av skuld och skam och därför är det viktigt att gå varligt fram även i möte med våldsutövare
- Samtidigt ska handlingarna konkretiseras och våld ska alltid kallas för våld, och inte bagatelliseras eller förminskas
- Att erbjuda våldsutövare råd, stöd och insatser är en viktig del i det förebyggande arbetet av våld i nära relationer

LA PA

4. LAGSTIFTNING OCH KOMMUNENS ANSVAR

Socialnämndens ansvar för våld i nära relationer styrs främst av bestämmelser i socialtjänstlagen (2001:453). Andra viktiga bestämmelser som omgärdar våld i nära relationer är FN:s deklaration för mänskliga rättigheter (1948) och deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor (1993) samt FN:s barnkonvention (1989).

Enligt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen, Brottsofferparagrafen

- Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

Förutom Brottsofferparagrafen finns andra bestämmelser inom socialtjänstlagen som kan anges när det gäller kommunens ansvar för brottsoffer. Dessa är;

- 2 kap. 1 § och 2 a kap. 1 § SoL, Socialnämnden har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver.
- 3 kap. 1 § SoL, Socialnämndens uppgift att ansvara för individuella inriktade insatser som är anpassade efter den enskildes behov.
- 3 kap. 3 § SoL fastställer att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet, att uppgifter skall utföras av personal med lämplig utbildning och erfarenhet och att kvalitén skall utvecklas och säkras.
- 4 kap. 1 § SoL, hanterar rätten till bistånd.
- 5 kap. 1 § SoL, beskriver att socialnämnden ska verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden.

Socialtjänstlagen är inte lika tydlig när det gäller socialnämndens ansvar för målgruppen våldsutövare. Den som utövar våld har rätt att efter bedömning erbjudas adekvat stöd och hjälp för att förändra sitt beteende. Att erbjuda och ge insatser enligt 4 kap. 1 § SoL till den som utövar våld är en viktig del i det förebyggande arbetet och kan indirekt ses som en insats för att den som utsätts för våld inte ska riskera att bli utsatt på nytt och för att barn inte ska behöva bevittna våld.

LA PA

5. SOCIALNÄMNDENS MÅL

Övergripande mål

- Att våldet har upphört i samtliga familjer som kommit i kontakt med socialförvaltningen.

Socialnämnden i Karlsborgs kommun ska enligt denna handlingsplan, fatta beslut om att arbeta aktivt för tidigare upptäckt av våld i nära relationer och för en kvalitetssäkring av de insatser som erbjuds våldsutsatta vuxna och barn. I arbetet med att uppnå socialnämndens mål 2016-2017 ingår följande aktiviteter

- En rutin för handläggning och dokumentation av ärenden där det förekommer våld i nära relationer ska utarbetas, denna rutin ska implementeras i berörda verksamheter.
- Socialnämndens olika verksamhetsgrenar (LSS, ÄO, Integration) ska utveckla rutiner för att identifiera våldsutsatta personer bland nyinkomna och redan aktuella ärenden (FREDA) ska implementeras och utvärderas.
- Inom nämndens olika verksamhetsgrenar ska genomföras en årlig kartläggning av antalet personer som varit utsatta för våld av närstående. I kartläggningen ingår den statistik som tagits fram och en nulägesanalys som underlag för eventuell revidering av handlingsplanen.
- Individ- och familjeomsorgen ska ha rutiner för hur socialkontoret ska hantera skyddade personuppgifter
- Samverkan ska utvecklas med andra organisationer så som polis, hälso- och sjukvård, ideella föreningar bland annat kvinnojouren.

6. ORGANISATION OCH ANSVARSFÖRDELNING

Till de organisatoriska frågorna hör, vem, inom socialnämndens organisation (IFO, LSS, ÄO samt integration) ska ha det sammanhållande ansvaret för ärendena om våld i nära relationer. Det får inte hänga på en enskild anställds personliga engagemang utan ansvaret måste vara inbyggt i organisationen.

6.1 När ett nytt ärende aktualiseras

Se kommunens riktlinjer för handläggning och dokumentation

När ett nytt ärende aktualiseras/anmäls gör 1:e socialsekreteraren/enhetschefen en initial bedömning av inkommande information

- Om det är barn med i ärendet görs en omedelbar skyddsbedömning och ärendet aktualiseras som barnärende och fördelas för vidare handläggning. Barnärenden se rutinerna för ärenden som rör barnmisshandel och sexuella övergrepp mot barn.
- Den våldsutsatta föräldern ska erbjudas kontakt med en vuxenhandläggare. Om den våldsutsatta inte önskar stöd noteras detta. Information om stödmöjligheter och uppföljningssamtal skall alltid lämnas. Personen ska veta var den kan vända sig, både på socialkontoret och hos externa aktörer.
- Om en ensamstående vuxen person söker stöd ska hen hänvisas till 1:e socialsekreteraren som utser en vuxenhandläggare för genomförande av samtal, samt i förekommande fall gör en FREDA-riskbedömning. Om personen inte önskar att utredning öppnas ska detta noteras. Den vuxne ska erbjudas uppföljande samtal.
- Personer som söker hjälp för sitt våldsutövande hänvisas till 1:e socialsekreteraren som fördelar ärendet på handläggare. Om det finns barn med i ärendet görs en omedelbar skyddsbedömning och ärendet aktualiseras som barnavårdsärende för vidare handläggning.

6.2. Indikation på våld i pågående ärende

- När det i pågående ärenden framkommer misstanke om våld i nära relationer ska ansvarig handläggare genomföra FREDA- kort frågor. Socialsekreteraren ska rådgöra med 1:e socialsekreteraren/enhetschefen om vidare handläggning.

LA PA

- Om det visar sig att personen är eller har varit utsatt för våld genomförs även FREDA-beskrivning och FREDA-farlighetsbedömning. Ansvarig handläggare samråder med 1:e socialsekreteraren/enhetschefen om vidare handläggning. Den enskildes önskan avgör huruvida utredning ska inledas eller inte.
- Om en akut situation uppstår i ett pågående ärende och det finns behov av skyddat boende och/eller ekonomiskt bistånd skall beslut fattas om detta. Om eventuella barn är indragna i händelsen skall en omedelbar skyddsbedömning av barnens situation genomföras och utredning öppnas enligt 11 kap 1 o 2 §§ SoL. Om barnet själv är utsatt för brott, se rutinerna för ärenden som rör barnmisshandel och sexuella övergrepp mot barn.
- Om den enskilde inte önskar vidare stöd noteras detta. Information om stödmöjligheter och uppföljningssamtal gällande våld i nära relationer skall alltid lämnas. Personen ska veta var den kan vända sig, både på socialkontoret och hos externa aktörer.

Enheten för LSS och äldreomsorg

När en handläggare eller annan medarbetare inom LSS, ÄO eller integrationsenhet misstänker eller får kännedom om våld i nära relationer ska kontakt alltid tas med dennes enhetschef. Vid behov kontaktas också enhetschefen på individ och familjeomsorgen för bedömning av behovet av försörjningsstöd och eventuell FREDA-bedömning.

Övrig personal

För personal, som inte omfattas av myndighetsutövning eller kommer i kontakt med ärenden så som det omnämnts ovan, ska arbetsledare alltid kontaktas omedelbart vid misstanke eller kännedom om våld i nära relationer.

6.3 Intern samverkansgrupp

Den interna samverkansgruppen består av representanter från varje enhet LSS, ÄO, Integration samt individ och familjeomsorg. Syftet med samverkansgruppen är att stärka den interna samverkan kring våld i nära relationer, och att samla och sprida kunskap om våld i nära relationer. Samverkansgruppen har tillsammans med samordnaren för våld i nära relationer (*i avvaktan på denna funktion ligger ansvaret hos socialchefen*) även ansvar för det fortsatta utvecklingsarbetet och implementeringen av FREDA.

6.4 Förutsättningar för upptäckt av våld i nära relationer

FREDA är ett standardiserat bedömningsinstrument för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer som utarbetats av Socialstyrelsen (Artikelnummer: 2014-6-15). Instrumentet består av tre delar:

- FREDA-kort frågor är ett stöd att identifiera våld i enskilda ärenden.

LA PA

- FREDA-beskrivning är en hjälp att få en uppfattning om karaktären på det våld som förekommit eller förekommer.
- FREDA-farlighetsbedömning är ett redskap för att bedöma risken för fortsatt utsatthet och ska finnas som underlag för att bedöma behov av ökat skydd.

I bedömningsinstrumentet FREDA inryms många frågor om och aspekter av våld i nära relationer som kan ses som ett utbildningsmaterial, det kan hjälpa oss att upptäcka och fråga om våld av mer subtilare art. Även om FREDA inte genomförs av personal på äldre- och LSS-enheten, är det värdefullt att titta igenom frågorna och ”ha dem med sig” i mötet med våldsutsatta och de som misstänks vara våldsutsatta.

Våga fråga – även utan manual

En grundläggande utgångspunkt för arbetet med att upptäcka och hjälpa flera av de våldsutsatta, är att personal på socialkontoret vågar se och fråga om våldet. Frågor om våld kan avdramatiseras genom att det framhålls som vanligt förekommande och understrykning av att dessa frågor alltid ställs. Att ställa frågor om våld kräver hänsyn, respekt och varsamhet.

Våga fråga om våldsutövning, t.ex.

- Händer det att du blir för arg på din partner/annan närstående?
- Är du bekymrad över hur ni har det i er relation?

Handläggare på avdelningen för äldreomsorg och LSS kan välja att använda FREDA kort frågor för att identifiera våld.

- Har det hänt att du sagt eller betett dig på ett sätt du ångrat efteråt?
- Har du märkt att din partner/annan närstående blivit rädd för dig?
- Har du känt dig svartsjuk/kontrollerande så att det blivit jobbigt för dig och/eller din partner?
- Har din ilska någon gång övergått till fysiskt våld?
- Du är inte ensam om att ha de här problemen och det finns hjälp att få. Vill du få hjälp att komma till någon och prata om detta?

6.5 Insatser och stödmöjligheter till våldsutsatta

Det är socialtjänstens ansvar att bedöma lämplig insats för både våldsutsatta och de som utsätter närstående för våld samt att följa upp dessa. Om den våldsutsatta inte kan bo kvar i hemmet, ska hen erbjudas tillfälligt eller permanent boende i form av:

- Skyddat boende på t.ex. kvinnojour
- Annat tillfälligt boende, i jourlägenhet eller vandrarhem

Boende beviljas som biståndsbeslut enligt 4 kap 1 § SoL. Vilken typ av boende som är aktuellt i det enskilda ärendet beror på den enskildes skyddsbehov, särskild utsatthet samt eventuella barn. Det är viktigt med individuell bedömning av behov av tillfälligt boende. Vissa våldsutsatta söker själva upp skyddade boenden, men det är socialnämndens ansvar att personer som utsatts för brott får det stöd och den hjälp de behöver, inklusive skyddat boende.

Ekonomiskt bistånd

LA PA

Den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd bör särskilt beaktas i bedömningen rörande personer som utsatts för våld i nära relationer. En våldsutsatt person kan i samband med ett uppbrott vara i behov av ekonomiskt bistånd för att klara sitt uppehälle. Det kan handla om akuta situationer och socialkontoret tillhandahåller beredskap för att kunna handlägga dessa akuta ärenden. Socialkontoret kan utifrån behov göra undantag från riksnormen och beräkna kostnader till en nivå högre än norm då den våldsutsatta har tillfälligt höga kostnader.

Råd, stöd och behandling

På Utväg i Skövde erbjuds råd, stöd och behandling till både våldsutsatta och våldsutövare. Barn och unga som bevittnat och utsatts för våld erbjuds också hjälp. Våldsutsatta och våldsutövare vuxna ska alltid hänvisas till att själva söka stöd och behandling hos Utväg Skaraborg – som jobbar med våld i nära relationer och drivs av 15 Skaraborgskommuner med Västra Götalandsregionen som huvudman.

Utväg vänder sig till

- Vuxna personer som är utsatta eller har varit utsatta för våld i nära relation.
- Vuxna personer som utsätter eller har utsatt någon närstående för våld i nära relation.
- barn/ungdomar som lever med eller har upplevt våld i hemmet.

Utväg erbjuder flera olika insatser

- rådgivning, stöd och hjälp
- individuella samtal
- samtal/behandling i grupp
- Kvinnogrupp
- Icke-våldsgrupp för män
- Unga vuxna
- Barn/Ungdomsgrupp
- Pappagrupp
- Mammagrupp
- Barn/Ungdomsgrupp för barn där föräldrarna deltar i Pappa/Mammagrupp

Individ och familjeomsorgen erbjuder råd och stöd till barnfamiljer via öppenvårdsgruppen.

6.6 Insatser och stödmöjligheter till våldsutövare

Att utöva våld i en nära relation är såväl ett straffrättsligt som ett socialt problem. Den som utövar våld har därför rätt att erbjudas adekvat stöd och hjälp för att kunna förändra sitt beteende. Att erbjuda och ge insatser enligt 4 kap. 1 § SoL till den som utövar våld kan indirekt ses som en insats för att barn inte ska behöva bevittna våld. Om den person som utövar våld är förälder eller annan till barnet närstående person, bör denne dessutom erbjudas råd och stöd utifrån barnets behov.

Socialnämnden har ansvar för hela frågan gällande våld i nära relationer, vilket innebär ansvar även för dem som utövar våld. För att förebygga och motverka våld i

LA PN

nära relationer är det viktigt att fråga också om våldsutövande. Precis som frågor om våld till eventuellt utsatta är det alltid bra att föregå frågorna med information om att dessa frågor ställs regelbundet och att ställa generella frågor om personens relationer. Våldsutövare ska erbjudas stöd och hjälp för att förändra sitt beteende. Insatserna för våldsutövare måste övervägas utifrån ett säkerhetsperspektiv gällande de utsatta. Att erbjuda våldsutövare insatser är en viktig del i det förebyggande arbetet av våld i nära relationer. Det är angeläget att motverka upprepningar av våld i nära relationer. Det är av största vikt att utövaren och den våldsutsatta har skilda akter, och det kan också vara att rekommendera att våldsutövare och våldsutsättare har olika handläggare.

6.7 Skyddade personuppgifter

Ansökan om skyddade personuppgifter görs hos Skatteverket. Det finns tre grader av skyddade personuppgifter:

- Sekretessmarkering
- Kvarskrivning
- Fingerade personuppgifter.

I varje enskilt ärende som rör en person med skyddade personuppgifter är det nödvändigt att kartlägga och bedöma hotbilden och hur skyddet ska utformas för just den personen. Alla personer som har skyddade personuppgifter ska ha sekretessmarkering i kommunens gemensamma datasystem, även om hen ännu inte fått någon sekretessmarkering hos Skatteverket. Huvudhandläggare och medhandläggare ska erhålla "egen" sekretessbehörighet, och därmed tillgång till den skyddsbehövande klientens akt i Magna Cura. Detsamma gäller när en person som sedan tidigare finns registrerad i Magna Cura och blir utsatt för våld i nära relation. Hens personuppgifter behöver bli skyddade. Akter som rör personer som har skyddad identitet ska förvaras i ett särskilt dokumentskåp. Motringning ska alltid ske i när det gäller kontakt och/eller uppgifter om personer med skyddade personuppgifter. Antal personer som känner till de skyddade personuppgifterna ska vara begränsade. De verksamheter som ger insatser ska få kunskap om hur de hanterar skyddade personuppgifter. Den som beslutar om insatsen har ansvar för att utföraren får information om att personen har skyddade personuppgifter och vem/vilka utföraren ska ha kontakt med på socialkontoret.

LA PA

7. YTTERLIGARE VÄGLEDNING FÖR PROFESSIONELLA

Personal på socialkontoret kan kontakta Utväg för konsultation i specifika ärenden. När socialkontoret och Utväg har gemensamma ärenden ska fråga om samtycke alltid ställas till de berörda personerna. Om samtycke ges bör denna samarbetsmöjlighet tillvaratas.

Nationellt Centrum för Kvinnofrid är ett kunskaps-resurscentrum vid Uppsala universitet och förutom den nationella stödtelefonen för våldsutsatta, har NCK också vägledning för professionella i mötet med våldsutsatta.

LFA PA

Bilaga 1

Förslag på utredningsmall enligt 11 kap 1 § SoL

Anledning till utredning

- Anmälan (från)
- Ansökan (från)
- Vad handlar anmälan/ansökan om?

Anmälningar under utredningstiden

- Ja
- Nej

Tidigare kontakt med socialtjänsten

- Ja
- Nej
- Hur länge

Finns pågående insats under utredningstiden?

- Ja
 - Nej
- Om Ja vilken insats

Social situation

- Bakgrund

Familjetyp

- Ensamstående
- Ensamstående med barn
- Gift/sambo
- Gift sambo med barn
 - o Hemmavarande barn antal och ålder
 - o Vårdnadshavare?
 - o Umgängesbarn-ålder
 - o Finns barn placerat utom hemmet?
 - Om ja antal och ålder
- Utbildning, arbete ekonomi
- Bostad
- Hälsa fysisk, psykisk, missbruk, beroende, mediciner
- Språk
- Nätverk, nätverkets roll, känner till situationen, vilka utgör stöd, vilka utgör hot?

Kartläggning av våld

- Religionshistoria till våldsutövaren våldsutövarna

LA PA

- Hur länge har pågått
- Fysiskt våld, omfattning, systematisk, skiftande, grov, upptrappat, kronisk, frekvent, oregelbunden
- Psykiskt våld; verbala kränkningar, kontroll av post, telefon, förnedringen g isolering, våld mot husdjur, hot om våld, ständig rädsla för att våld ska uppstå
- Våldets omfattning se ovan
- Sexuellt våld
Tvingas utföra sexuella handlingar, hen inte vill ha del i, våldets omfattning
- Materiellt våld: förstöra ägodelar, slänga saker, stöld av pengar, inte få ha egna pengar, tvingas skriva på papper
- Försummelse: Äldre personers funktionsnedsättning, felaktig medicinering, bristande hygien, lämnad utan tillsyn, försvåra istället för att underlätta
- Tidigare erfarenheter av våld Bevittnat och/eller utsatts för våld under sin uppväxt, tidigare partnervåld

Konsekvenser av våldet

- Personens egen inställning till relationen och våldet (har hen gjort motstånd, känslor för våldsutövaren, sårbarhetsfaktorer)
- Har våldet påverkat personens nuvarande situation, Fysisk psykisk hälsa, social situation
- Är polisanmälan gjord?
Informera om och uppmuntra personen att göra polisanmälan
Finns ansökan om kontaktförbud eller skyddade personuppgifter?

Barnen

Om det finns barn, har de utsatts eller bevittnat våld mot andra. Datum när anmälan om oro gjordes till förvaltningen?

Personens bedömning av situationen och förslag till planering för framtiden.**Bedömning av personens situation**

Delge resultatet och ev. hot och riskbedömning

- **Säkerhetsplanering**
- **Erbjuda insatser**
- **Sammanfattning**

LA

PA

Bilaga 2

Säkerhetsplanering för våldsutsatta

- Kom överens om hur kontakten mellan dig och den som hjälper dig ska ske på säkraste sätt! Hur ska socialsekreteraren kontakta dig? Hur kan du nå socialsekreteraren, eller annan stödperson på säkraste sätt? Var är säkrast att träffas?
- Tänk ut säkra platser i närområdet dit du kan gå om en konflikt uppstår där du är rädd för att din partner kommer att ta till våld. Kan du fly genom fönster? Kan du gå till någon granne? Undvik köket där det kan finnas vapen eller tillhyggen.
- Om du kan berätta för någon i din närhet (familjemedlem, granne, vän) om din situation så han eller hon förstår dig om du behöver akut hjälp.
- Om du har en granne du litar på och kan kontakta om något händer. Kom ihåg att du alltid kan ringa 112 och be om hjälp från polisen. Om du inte vill tala med polisen kan du be att få bli kopplad till socialjouren
- Lär viktiga telefonnummer utantill
- Se till att ha lite pengar på dig så du vid behov kan fly och ta dig från bostaden
- Kom överens med personer du litar på om ett kodord. Det kan vara bra att ha om du behöver ringa på hjälp men inte vill att din partner ska förstå vad du gör.
- Fundera ut hur du kan ta dig till en säker plats om du behöver lämna hemmet
- Se till att du vet var du har dina viktiga papper så du kan lätt ta med dem om du behöver lämna hemmet. Tänk också på att ta med andra saker som är betydelsefulla för dig.

LA PA

8. REFERENSLISTA

Socialtjänstlagen ((2001:453)

Brottsbalken 4 kapitel Ändringar gällande barnäktenskap, äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa (prop. 2013/14:208 s. 70)

Grände, J., Lundberg, L. & Eriksson, M. (2010). Handbok I arbete med våldsutsatta kvinnor: Jansson, S., Jernbro, C., Långbro, B. (2011). Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige – en nationell kartläggning. Allmänna Barnhuset: Karlstad Universitet

Nationellt Centrum för Kvinnofrid. Kunskapsbank. Mäns våld mot kvinnor – ett globalt perspektiv

Nationellt Centrum för Kvinnofrid. Kunskapsbank. Våld i samkönade relationer

Nationellt Centrum för Kvinnofrid. Kunskapsbank. Våldsutsatthet och särskilt sårbarhet

Regeringen. Kvinnor och barn i rättens gränsland SOU 2012:45.

Regeringen. Motion 2012/13: Sf363 Uppehållstillstånd på grund av anknytning och tvåårsregeln

Riksdagen Justitieutskottet (2008). Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.

Stockholm: Riksdagen.

Skatteverkets vägledning för hantering av sekretessmarkerade personuppgifter i offentlig förvaltning

Socialstyrelsen. Definition av våld och utsatthet i nära relationer (2010-07-20)

Socialstyrelsen. Att vilja se, vilja veta och att våga fråga Vägledning för att öka förutsättningarna att upptäcka våldsutsatthet 2014-10-30

Socialstyrelsen. Vänd dem inte ryggen, om hedersrelaterat våld och förtryck.

Utbildningsmaterial, 2014-1-6

Socialstyrelsen, Föreskrifter och allmänna råd Våld i nära relationer SOSFS 2014:4

Socialstyrelsens handbok Våld (2015-4-20) Handbok socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.

Socialstyrelsen. Våld mot äldre kvinnor. Utbildningsmateriel (2014-1-6)

Socialstyrelsen. Skylla sig själv. Utbildningsmateriel. Våldsutsatta kvinnor i missbruk och beroende. (2011-10-1)

Socialstyrelsen. Sällan sedda, Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning.

UNICEF. Barnkonventionen.

LA PA